

David Sogel; Soužití českých a německých pracovníků Krkonošské papírny v Hostinném mezi lety 1932-1949, bakalářská práce, FF UK, Praha 2018 (117 stran)

Posudek vedoucího práce

David Sogel si pro svoji bakalářskou práci vybral téma, které je mu jako rodákovi z podkrkonošského města Hostinné blízké, tedy fungování tamních papírenských podniků zejména ve dvou nejdramatičtějších desetiletích dějin pohraničí českých zemí, třicátých a čtyřicátých letech 20. století. Zajímala ho politika majitelů, resp. provozovatelů papíren, především ve vztahu k národnostní problematice a proměňující se sociální i národnostní struktura zaměstnanců.

První část práce (po úvodních kapitolách věnovaných pramenům, literatuře, pojmům, otázkám a metodám) je věnována dějinám podniku v delší časové perspektivě a v kontextu dějin regionu (Vrchlabska, resp. okresu Trutnov). Ač se jedná o spíše popisné kapitoly, jejichž zdrojem byla hlavně již existující sekundární literatura, nepostrádají na zajímavosti. Velmi dobře ilustrují rozvoj podnikání v českých zemích poslední třetině 19. století, nadregionální a mezinárodní vazby podkrkonošského papírenského průmyslu a kontinuity mezi obdobími před a po druhé světové válce.

Posléze (kap. 4) si autor podrobněji všímá dějin podniku ve třicátých a v první polovině čtyřicátých let, v době, kdy jej nejprve krátce spravovala Elsa Eichmann a poté její syn, poslední německý majitel Friedrich Eichmann. Hospodářská krize evidentně podnikání rodiny Eichmannů nijak zásadně nenarušila (až na drobnější snížení mezd zaměstnanců, jak je zřejmé z následujících kapitol), zato do fungování továrny výrazně vstoupila válka. To se týkalo jak vedení podniku, tak jeho zaměstnanců.

Zatímco předchozí kapitoly (2-4) jsou kombinací klasických lokálních či regionálních dějin a dějin hospodářských, dostává se autor na dalších cca 40 stranách (kap. 5 – 8) zčásti i k dějinám sociálním. Na základě především úrazových zpráv a dalších archiválií se pokouší o rekonstrukci mzdového ohodnocení, místa původu, bydliště, věkového a národnostního složení zaměstnanců v jednotlivých provozech. Úrazové seznamy zahrnují poměrně velkou část zaměstnanců, přesto s nimi lze pracovat jen velmi obezřetně, nejedná se o plnohodnotné statistiky. Toho si je autor vědom, důsledně vzato však některá svá tvrzení (např. o věkovém složení zaměstnanců a jeho vývoji) formuluje způsobem, který v čtenáři vyvolává nesprávný dojem, že měl k dispozici komplexní seznam pracovníků.

Poslední, devátá, kapitola je věnována osudům podniku po květnu 1945. Podobně jako i jiná regionální líčení pokvětnových měsíců poukazují i tyto pasáže (a prameny, z nichž čerpají) na ambivalenci ve vztahu českých zaměstnanců i úřadů k někdejšími německy hovořícím spoluobčanům, v tomto případě pak zejména k někdejšími majitelům papíren. Na jedné straně je podnik na konci války „revolučně“ obsazen a manželé Eichmannovi jsou později dokonce na krátký čas uvězněni, na druhé straně se však i někteří čeští zaměstnanci přimlouvají za jejich bezúhonost. Autor tuto rozporuplnost již dále nerozvádí, zřejmě pro

nedostatek dalších pramenů, i její zaznamenání však má určitou výpovědní hodnotu. Cenná je rovněž dokumentace sporů mezi českými úřady, národními správci a dalšími ohledně ponechání či nuceného vysídlení tzv. německých specialistů (resp. jejich rozptylu či nuceného nasazení v Jáchymově).

Celkově práce svědčí o poctivém přístupu autora, který se snažil vytěžit maximum z nalezených souborů pramenů k problematice, kterou si zvolil za svoje téma. Jeho přístup ovšem měl několik úskalí. Některá jsem již zmínil v rámci rekonstrukce subtémat jednotlivých částí, za ty hlavní považuji nicméně následující:

- 1) Nalezené prameny neumožňují důsledně naplnit hlavní cíl práce, jak jej autor na několika místech definuje, totiž „ukázat různé formy soužití českých a německých pracovníků Krkonošských papíren (dříve podniku Eichmann a spol.) v první polovině 20. století“. Zůstává spíše u popisu proměn jednotlivých aspektů (věk, národnostní příslušnost, mobilita apod.) než aby bylo možné vynášet závěry o vzájemných vztazích, tedy charakteru soužití.
- 2) Text se rozbíhá do různých stran a sleduje příliš mnoho různých aspektů. Z toho důvodu je pro čtenáře poměrně složité sledovat linku studie, jež se jeví do velké míry spíše jako koláž složená ze zajímavých kamínků než jako odlitek z jednoho kusu, jímž by kvalifikační práce v ideálním případě měla být.
- 3) Autor mohl v některých pasážích výrazně více využít existující sekundární literaturu, jež by mu pomohla odpoutat se od nutně partikulárních popisů rekonstruovaných na základě kusých pramenů. Některá díla stěžejních autorů (V. Zimmermann pro válečné období, T. Dvořák pro kontext „vnitřního odsunu“ a další) autor zároveň vůbec nevyužil.
- 4) Ústřední pasáže práce, jež se nejvíce dotýkají sociálních dějin a mapují skupinu zaměstnanců podniku v období, jež bylo autorem označeno jako hlavní předmět jeho zájmu (30. a 40. léta 20. století), se až příliš drží popisu nalezených pramenů a mají tak místy spíše charakter materiálové studie než skutečně autorského historiografického textu.

Z výše uvedeného je nicméně zřejmé, že většina těchto nedostatků je důsledkem (na bakalářském stupni očekávatelné) nedostatečné badatelské a autorské zkušenosti studenta, kombinované s velmi výběrovým souborem pramenů, jenž ho stavěl před ne zcela jednoduché interpretační problémy. Autor se s nimi snažil velmi poctivě vypořádat, sepsal studii, která zcela jednoznačně splňuje nároky kladené na bakalářskou práci a předložil čtenářům celou řadu pozoruhodných vhledů do světa pracovníků v národnostně smíšené oblasti východních Krkonoš a Podkrkonoší v dramatickém období třicátých a čtyřicátých let. Ze všech těchto důvodů jsem se nakonec rozhodl přiklonit se v navrhovaném hodnocení práce ke stupni **výborně**.

V Praze dne 24. srpna 2018

Doc. Mgr. et Mgr. Matěj Spurný, PhD.